

Januš Golec:

Zaplankana nevesta.

Blagopokojni g. župnik Gašper Zrnko je bil goreča duhovniška duša. Pri vsej resnosti je rad zakrožil kako šaljivo, ki je posebno zalegla, ker je bila povedana premišljena, počasi ter resnega glasu. Nikdo ne bo tajil, ki je poznal g. Gašperja, da je dobri gospod pri vsej nežnosti in rahločutju rad koga potegnil, četudi je bila dotična oseba njemu v pastirovanje zaupana ovčica. Rajni mi ne bo zameril kritike, saj je istinita in njemu je bila resnica nad vse.

Bogamolni gospod je bil pri vsem vzglednem in večkrat na šaljivo plat prikrojenem življenju uboga para. Nепrestano je bolehal, dokler ga ni rešila smrt mučne bolezni želodčnega raka. Bolj proti koncu je iskal v mariborski bolnici pomoč zoper trpljenje in pri tej priliki sem ga obiskal. Dasi shujšan do onemoglosti, se je nasmehnil od srca, ko me je zagledal in mi je zatrjeval, da mi še mora zaupati, predno ga objame majka smrt, eno iz dobe prevrata, ki zasluži, da jo zve tudi širša javnost. Naročilo že nekaj let v Gospodu počivajočega g. župnika izpolnjujem letos in bom skušal povedati njegov doživljaj po možnosti tako, kakor mi je bil zaupan ob priliki bolniškega obiska v mariborski bolnici.

»Veš,« je razlagal bolnik, »ta nesrečna vojna nam je izpridila vse, celo nekdanj dobra dekleta, matere in zakonske žene. Denarne podpore, katere je delila pokojna Avstrija ženam in materam, kojih možje in sinovi so bili razkropljeni po frontah, so rodile več gorja, nego so hasnile. Kmet je lahko med vojno in posebej še zadnja leta prodal vse zelo dobro. Kmečki domovi so bili tudi brez mož ter fantov ne samo podprti, da celo — založeni z denarjem! Državna podpora ženam in materam je bila le nekaka napitnina, ki se je tolikokrat zlorabljala za popivanje ter razuzdanost. Po izplačilu podpor so si ga nekatere naših dobrih ženkic preveč privoščile, govorile, pele in se obnašale, kar nikakor ni spadalo v tedanji za vojake hudi in resni čas. V očigled stran poti našega ženskega spola sem moral nastopiti tudi s prižnice zoper Slovenkam pred vojno tuje vedenje. Potrebni so bili resni ter ostri opomini, da nam niso zarajale Evine potomke v prengagli polki krog zlatega teleta.

Po vaseh meni zaupane župnije se je bila razpasla med vojno razvada, da so

ženske ne samo gledale prerade preko plotov, da se celo po cele ure naslanjale nanje in se zanimale za vsako moško osebo, ki je morala skozi vas. Če je pa usmerjal korake skozi selo kak vojak, so bili polni vsi ploti mlajših, priletnejših in celo starih radovednic. Zijala preko plota so me bolela. Toliko in toliko pridig ter naukov sem sklenil z opominom: »Ženske, ne glejte preveč preko plota!«

Koliko so zalegle moje besede, ne vem. To je gotovo, da jih je razumela in dobesedno izpolnila Bogu in cerkvi mnogo let udana Čelofigova Reza.

V čedni vasi poseda hišo z vrtom in posest glede njiv ter travnikov, da bi se lahko preživljala večja družina. Rezi je uravnala že mati korake po samski stezi. Ko je pa ta umrla, je bilo malodane prepozno, da bi se bila uspešno potegnila za moško uporo skozi življenje. Naša Rezika je ostala brez moža in sta jej bila radi tega prihranjena jok in žalost ob izbruhu vojne. Ni prejemale nobene podpore in vendar so jej segle moje besede o gledanju preko plota prav globoko in v dobesednem pomenu v srce.

Lepega dne me je zanesel opravek na vas in mimo Rezine hiše. Videl sem na lastne oči, da ima obit plot pred vrtom in hramom z deskami po dolžini, da doma sploh ni bilo videti. Skrajja sem menil, da ima za ograjo popadljivega psa ali kako drugo opasno zver, katero je zaplankala iz posebne previdnosti tako nesrečno visoko. S palico sem pobrusil po plotu, a se ni oglasilo nobeno ščene, pač pa je pribzela izza ograje Rezika in mi utešila radovednost. Pojasnila mi je, da so priklicali pošast plota uprav moji nauki v cerkvi in na svetem mestu, kjer sem rohnel zoper gledanje in naslanjanje preko plota. Na tihem mi je plesalo srce, a sem se le zatekel k Bogu s toplo zahvalo, da še čuvam v župniji v najhujših časih ovčice, ki se ravna po mojih opominih in onemogočajo vnaprej že tudi senco nedovoljenega. Si lahko misliš, da sem pohvalil Rezo radi njene vnete čuječnosti; a vendar sem jej svetoval ob slovesu, naj skrajša dolgost plank, da ne bo sedom v posmeh ter zahavo, ko je itak njena krepost utrjena in daleč naokrog na najboljšem glasu.

Bable hempasto je pustilo deske po vsej dolžini še naprej, ne meneč se za krohot domačinov in tujcev, ki so se čudili in pomilovali čuječnost modre Reze Čelofiga.

Tromba prevrata je pozdravila tudi naše vasi. Kar preko noči je pričelo novo, živahno življenje, premikanje in nekako hlastno tekanje sem in tja. Vojaki so se vračali. Po kmetih nastanjeni ujetniki so brzeli v naročja svojih domovin.

Majka Rusija je klicala na povrat že nekaj let na Dravskem polju živečega ruskega ujetnika Vasilija Bogomilova. Celo on je obstal na povratku ves začuden pred Rezi no leseno trdnjavo. Gnala ga je radovednost, kaj šment se skriva za tako visokimi deskami. Po dolgoletnem tipanju, iskanju ter klicanju si je priboril vstop in ni ga bilo več na svetlo ... Rus je pozabil na Rusijo, na dom, na ženo in deco in se vsidral pri Rezi. Minuli so tedni in že je cela fara javno govorila, da bosta zaplankana Reza in Vasilij postala mož in žena pred Bogom in obrekljivim svetom.

Ljudski glas — božji glas. Reza in Rus sta se res tudi zglasila pri meni s prošnjo, da bi uravnal Vasiljevo pravošlavje po katoliškem tiru, ker bo ostal za vedno na Dravskem polju kot mož že davno nad zakonskim življenjem obupane Reze Čelofiga. Niti najmanj nisem dvomil glede istinitosti ženitninske napovedi. Bil sem že vesel, da se je odločil Rus za vstop v katoliško cerkev. Pri vsej resnosti položaja se le nisem mogel premagati, da bi ne bil vprašal neveste: »Rezika, kako za božjo voljo in pet nar Križanega pa si ga vlovila preko tako nazerensko visokega plota?« »Ne, ne, gospod,« si je pomagalo ženšče iz zadrege, »nisva se pogovorila po nedovoljenem preko plota. K meni v hišo je prišel, ni maral več stran in mi zagotavljal, da sva baš midva ustvarjena eden za drugega. Le pogledajte ga, kako dobra in resna duša je. Še materini veri se bo odpovedal, samo da dobi mene. Toliko sva se že tudi domenila, da še bo pred gostijo z menoj vred zapisan v sodnih bukvah kot sopsostnik na polovici hiše in sploh celega imanja.«

Zakaj bi odgovarjal bableta od nepričakovane sreče, sem si mislil. Določil sem Rusu dneve za poduk o katoliški cerkvi ter njenih resnicah pred sklepom zakona. Vasilij je bil poslušen učenec. Prisegel bi bil, da bo dasi tujec dober mož in skrben gospodar.

Nekaj dni pred poroko se je raznesla po fari kakor naznanilo o požaru vest: Čelofigin Rus jo je odkuril bogznaj kam, a ne sam! Ni pa vzel seboj ljube Rezike, ampak njeno precejšnjo gotovino in toliko drugih za veselo ohcet pripravljenih dobrot. Smatral sem ta prvi ljudski glas za škodoželjno obrekovanje in hajdi osebno na izvid.

Kaj misliš, pri kakem poslu sem dobil preko ram objokano in kot oso razdraženo srdito Rezo? Lastnoročno je brzela z žago preko sredine plota, da je rskalo, pelo in odmevalo po celi vasi. In ko me je zagledala ta poprej brumna in tolikanj skromna duša, me je kar naravnost nahlulila: »Ne zamerite, pa Rus in vaš nauk spadata v eno torbo! Ko bi ga bila videla in spoznala po stari navadi kar preko plota, bi že bila razbra-